D. C. A.

DE

PVLLITIE VERMINOSA

IN PRIMIS VIIS NIDVLANTE,

THESES INAVGVRALES MEDICAS,

AVCTORITATE ET INDVLTV

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS,

MODERATORE

MAGNIFICO DOMINO RECTORE

D. IO. MELCHIOR. VERDRIES,

CONSIL. ET ARCHIATR. HASSO-DARMSTAD. MED. ET PHIL. NAT. P. P. ORDIN. S. R. I. ACADEM. LEOPOLDINO-CAROLINAE N. C. COLLEGA,

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES, PRIVILEGIA ET IMMVNITATES RITE CONSEQVENDI,

PVBLICO ET SOLEMNI

MAGNIF. ET EXCELL. ACADEM. PROCERVM

EXAMINI SVBMITTIT

FRIDER. LVDOV. RENCKER,

GIESSENSIS,

AVCTOR ET RESPONDENS.

AD DIEM XIX. AVGVST. cIↃIↃCCXXVIII.

GIESSAE, Typis Vid. Io. Reinh. Vulpii, Acad. Typogr.

A. D. G.

§. I.

COrpus humanum eſt & ſaccus ſtercorum & vermium innumerorum domicilium ac diuerſorium. A prima enim natiuitate ad mortem uſque pullitiem verminoſam & infinita fere vermium ſemina circumferimus; atque poſt mortem corpus deſtructum & corruptum merus quaſi eſt lumbricus. In corpore, etiam dum adhuc viuit, vix angulus reperitur, qui verminoſae prolis generationi non ſit accommodus. Humores promte verminant. Partes ſolidae omniaque fere viſcera, excepto forte liene, facile vermiculantur. In ſanguine, tanquam oceano minoris mundi, deprehenſa ſunt inſecta balaeniformia. Vrina, ſudor, ſaliua vermiculis ſubinde ſcatent. Semen maſculinum vermibus eſt refertiſſimum. In cerebro, oculis, naribus, auribus, dentibus, gingiuis, lingua, pulmonibus, pleura & pericardio, ipſoque corde, mammis, ventriculo, inteſtinis, hepate,

 veſi-

veſicula fellis, renibus, veſica vrinaria, vtero, vaſis ſpermaticis, teſtibus virilibus, vermes ſaepe reperiri obſeruationum fide compertum habemus. Neque exteriorem habitum, cutim & ſubtus poſitos muſculos ab importunis his & moleſtis hoſpitibus immunes eſſe experientia quotidiana teſtatur. Vt de vulneribus & vlceribus, in partibus hiſce laeſis, inſigniter verminoſis iam nihil dicam. Satis enim apertum eſt: homo in vita ſua vermis: homo putredo cenſeri poteſt & filius hominis vermiculus: Iob. XXV. 6. Dignum eſt prolixiore tractatione hoc argumentum, operaeque pretium eſſet originem, & generationem tam diuerſi generis vermiculorum in corpore noſtro accuratius perueſtigare: cum vero inſtituti mei ratio prolixitatem non ferat, de origine vermium vel lumbricorum in primis viis & modo eosdem depellendi pauca ſaltem, theſibus hiſce inauguralibus proponere conſtitui? Faxit DEVS vt feliciter.

§. II.

Vermes primarum viarum, quos Graeci ἑλμινθας vocarunt, lumbrici etiam a lubricitate dicti, ſunt animalcula ex reptilium genere, in humoribus ſtagnantibus & putredine reſolutis, ex ſeminiis ſiue ouulis ſuis genita; productum morboſum cauſae morboſae, quod aeque ac ipſa illa cauſa corpus inſigniter affligit actionumque integritatem impugnat & peruertit.

§. III.

Tria reperiri vermium in primis viis prouenientium genera & Graeci & Latini Medici obſeruarunt. Scilicet,

qui

qui hic hoſpitantur lumbrici, ſunt vel rotundi ſiue teretes, Germanis die Spulwürme/ vel lati, quos, quia ex filamentis aggregatis & connexis compoſiti folliculum referunt, Germani vocant die Beutel-Würme/ vel aſcarides; qui, quum acus cuſpidem figura exhibeant, dicuntur die Nadel-Würme. Arabes teretes vel paruos ſiue graciles vel latos obſeruari contenderunt: quos vltimos cucurbitinos, ob figurae cum ſemine cucurbitae ſimilitudinem, vocarunt. Sed alii cucurbitinos lumbricos Arabum figmentum eſſe putarunt, illosque nihil aliud eſſe quam vel aſcarides maiores, vel vermes quosdam monſtroſos, vel etiam fragmenta lumbrici lati exiſtimarunt. Lati ita inter ſe quandoque colligantur vt catenam efforment vnius animalis vel vermis ſpeciem praeſeferentem, quam cingulum, aut taeniam ſiue faſciam appellant, quae per longum inteſtinorum tractum extenditur eique arcte cohaeret. Obſeruatus ſaepe fuit maximus quidam lumbricus, & quidem latus, quinque, ſex, octo, nouem vlnarum; imo aliquando plus quam duodecim vlnas longitudine exequans, qualem nihil aliud eſſe quam ſacculum longum cucurbitinos vermes continentem haud pauci ſtatuerunt, quamuis alii cum celeb. *Platero* duo latorum lumbricorum ſiue taeniarum genera diſtinguant, atque vermem latum longumque a cucurbitinorum catena re ipſa diuerſum deſcribant, quin & eiusmodi catenam, quam taeniam ſecundi generis dicunt, vnum praelongum vermem eſſe contra alios ſuſtineant, imprimis quod cucurbitinos lumbricos ab Arabibus temere & re non ſatis perſpecta, confictos eſſe credant. Sed ratio inſtituti iam non permit-

tit, tantas hic componere lites, imprimis cum ad Med cum ſcopum haec parum faciant.

§. IV.

Nidulatur haec verminoſa progenies potiſſimum i primis viis infantum & puerorum. Cum enim ob tonui ventriculi aliarumque partium & organorum debiliorei humores ſatis conteri, conquaſſari ac praeparari, & ob ine tiam bilis, aliorumque fluidorum, ad exſolutionem cibo rum neceſſariorum, viſciditatem ſatis incidi, dilui, & a n dore putredinali facile imminente praeſeruari nequeant non adeo mirum, ſi humores in primis viis ſtagnantes n recte praeparati ac correcti labem putredinalem contraha atque hos putredinis filios excludant. Accedit quod pu ri adephagiae plerumque dediti plus ſaepe ingerant, qua tenera ventriculi conſtitutio digerere ac ſubigere poſſi vnde non poteſt non fieri, quin cruditates nidoroſae, fr cidae, putreſcentes oriantur nidumque & locum natale vermibus conuenientem praebeant. Ex eadem ration ob partium & viſcerum debilitatem, atque proin impec tiores actiones humorumque vitioſam craſin in adulti ribus cacochymicis, cachecticis, in foeminis etiam o ſtructionibus menſium laborantibus, aliisque ſubiectis, v & ſolidarum & fluidarum partium vitio lympha inteſtin lis a naturali temperie recedens & mucida fracedine imbu in putredinem abiit, aut ob vitia digeſtionis cibi non ı cte ſubacti facile putreſcunt, haec morboſa progeni prouenire ſolet.

§.

§. V.

Locum proinnatalem lumbricis praebet canalis inteſtinalis cum ventriculo. Rotundi & teretes plerumque in inteſtinis tenuibus habitant, inde aliquando in ventriculum progrediuntur, ita vt per os ſaepe reiiciantur, quibusdam etiam e naribus egrediantur. Lati in inteſtino ileo inprimis reperiuntur, quin & per totum inteſtinorum tractum ſe diffundunt, ita vt exemplis non vnis conſtet, latos eiusmodi vermes per os excluſos fuiſſe; ſicut talem quatuor cubitos longum vomitu reiectum obſeruauit *Amatus Luſitanus*, *C. VI. Cur. 74.* Aſcarides inteſtinum rectum potiſſimum infeſtant. Num in inteſtino duodeno vermes generentur, de eo dubitant nonnulli, ex eo, quod bilis hic affluens virtute balſamica putredinem humorum arceat, mucum incidat & ſic prouentum vermium impediat. Sed experientia oſtendit neque hoc inteſtinum a pullitie verminoſa immune eſſe: nec ratio repugnat. Bilis enim iners reddita, & vitioſa, ipſa pullitiem talem alit, quomodo igitur, quod in proprio folliculo impedire nequit, hic praecaueret. Vbi enim deficit bilis ſcilicet vere balſamica & laudabilis, ibi lumbricorum patriam eſſe recte dixit *Helmontius*.

§. VI.

Innoteſcit diſpoſitio humorum verminoſa, nidus, & ipſa pullities, in infantibus & pueris cumprimis, per varia ſigna. Scilicet copioſa ſaliua per os effluit, & ſi malum ingraueſcit, cum oris foetore. Nauſeabundi ſunt & vomituriunt, tempore praeſertim matutino. Sitis tempore matutino;

tino, ventriculo ieiuno, quin & noctu moleſta eſt. Ap-
petitus modo eſt auctus, modo proſtratus, aliquand
etiam deprauatus. Facies fit pallidior cum circulo liu
ſcente circa oculos. Genæ per intervalla ſaepe inſignit
rubent. Nares pruriunt; quod ex crebra frictione
ſcalptura colligere licet. Accedunt alui tormina & borbo
rygmi. Abdomen fit tumidum & inflatur, aliquando cu
obſtructione, ſaepe cum fluxu alui. Sub ſomno dent
bus ſtrident, labia torquent, & pauoribus exagitantur, v
de ſubito euigilant & ſaepe delirant. Capitis ſimul ade
grauitas & uertignoſa afflictio. Superueniunt aliquand
cardialgiae, lipothymiae, motus febriles, aut etiam co
uulſiui & epileptici, quin & alii morbi & ſymptoma
plurima, in aliis quidem alia, ita vt vix morbus ſit, q
non aliquando a diſpoſitione ſeri putredinali vermino
vel producatur vel foveatur & peior reddatur. Vri
cruda eſt, & quam primum prodierit, lacteſcit, totusq
corporis habitus flacceſcit.

§. VII.

Oriuntur lumbrici non ex materia putri per gen
rationem aequiuocam, iam dudum a ſanioribus Philoſ
phis exploſam, ſed ex ouulis ſui generis humoribus n
ſtri corporis permixtis, quae cum primo foetus alimen
a matre in embryonem & poſtea cum lacte materno in i
fantem transmittuntur. Vnde foetus etiam in vtero
vermibus non immunis eſt, teſte *Hippocrate* & aliis recenti
ribus. Num ouula illa & genus hoc vermium prim
omnium matri Euae fuerint concreata aut num ex pa
ſpe

ſpermia elementari , quam Cl. *Sturmius* quodam modo vindicare allaborauit, in corpora transferantur, vbi non niſi in conuenienti ipſis nido excludi poſſint, non adeo liquet. Hoc certum eſt lumbricos iſtos genus conſtituere peculiare ab aliis diſtinctum, atque in nobis ſaltem, iſtis in locis, nidulari ac propagari; cumque genera animalium non transmutentur, ab aliis ſeminiis inſectorum non oriri. Vnde veritati minus conſentaneum videtur, a propinato pulvere lumbricorum terreſtrium lumbricos inteſtinales oriri poſſe: ſicut nec a muſcarum aliorumque inſectorum inquinamentis, ſaccharatis, mellitis aut fructibus dulcioribus adhaerentibus & cum illis ingeſtis eosdem prouenire credibile eſt: quamuis haec ingeſta haud parum ad lumbricorum prouentum vberiorem contribuere poſſint. Nempe ouula lumbricorum cum dulcibus non inferuntur ventriculo & inteſtinis, ſed ibidem iam in humoribus reperiuntur. Dulcia vero fermenteſcentia & tonum primarum viarum facile deſtruunt, & cum humoribus corporis permixta inteſtinum, corruptiuum, putredinalem motum producunt, atque illo motu, humoribus intimius reſolutis ac putreſcentibus, excluduntur ſeminia & ouula non aliunde huc translata, ſed inquilina. Scilicet haec ſui generis ouula in ſuccis corporis purioribus, probe ſubactis & praeparatis ac quoad craſin & mixtionem naturalem recte conſtitutis adſunt quidem, ſed excludi nequeunt. Nidum enim & nutrimentum conueniens requirunt. Id vero non inueniunt niſi in materia putredine intimius reſoluta & expanſa: vnde ſemper in materia putri pullities verminoſa luxuriat: ex ea ratione, quod motu inteſtino putredinali materia maxi-

B me

me ſoluitur & extenuatur, quod ex halitibus foetidis inde copioſe exſurgentibus & diſperſis ſatis apertum eſt; ſic partes ſubtiliſſimae agili tenuitate in puncta organica ſiue ouula commixta ingrediuntur, eademque ſecundum ſtructuram organicam diſtendunt, expandunt, agitant vitalesque in illis motus vitamque actualem inchoant. Atque hinc ſemper in ſubiectis verminantibus vitia digeſtionis, vitia humorum, labem putredinalem in primis viis obſeruamus, quam plurima quoque phaenomena & ſymptomata luculenter innuunt.

§. VIII.

Generationi huic vermium occaſionem praebent variae cauſae remotae. Scilicet quicquid ad corruptionem humorum putredinalem praeſertim in primis viis excitandam aliquid contribuit, illud etiam vermium prouentum promouere ſolet. Quicquid robur & tonum ventriculi laedit, ac labefactat, digeſtionem vitioſam reddit, id omne plurimum hic confert. Hinc aetas ſenilis aeque ac infantilis, temperamentum phlegmaticum, pituitoſum, cum flaccidiore corporis diſpoſitione, otium, ſomnolentia, ſtatus corporis plethoricus, vt ad cacochymiam & cachexiam corpus diſponunt, ita corruptionem humorum putredinalem, vnde vermium numeroſa proles, multum promouent. Vbi bilis etiam ſpeciatim accuſanda eſt inertia. Inde enim oriuntur cruditates, humorum viſciditas, corruptio, fracedo nidoroſa vermium generationi inprimis conueniens. Pertinent huc cibi tum crudiores, dyſpepti, tum molliores, dulciores, ventriculo inimici eiusque tonum

in-

infringentes & laxantes , ſaccharata , mellita, fructus horaei, dulces, omnia fermenteſcentia, quae nidorem putredinalem facile contrahunt & inducunt. Nec immerito puerorum adephagia huc adducitur. Inde enim vbi plus ingeritur quam digeritur, in tenello nec ſatis adhuc firmato habitu, tono debiliori, bile etiam nondum ſat acri, facillime generantur cruditates putreſcentes. Ex rebus praeternaturalibus, cacochymia & cachexia, vt modo ſubinnuimus cumprimis huc faciunt. Hinc teſte experientia nil frequentius in talibus ſubiectis quam vermium prouentus & ſymptomata. Vnde etiam nutrices, quarum mixtio & craſis humorum ad cachexiam aut corruptionem ac putrorem propendet, cum lacte & nidum & ouula ac ſemina vermium in infantes transferunt.

§. IX.

Cauſis hiſce recte perſpectis, haud adeo difficile fuerit phaenomenorum & ſymptomatum §. V. propoſitorum rationem expedire. Cum enim ſub verminante illa corporis diſpoſitione, & tonus partium ſit labefactatus, genus neruoſum debilitatum, atque hinc ad motus praeternaturales ſpaſmodicos procliue, & craſis, mixtio ac conſiſtentia ſeri ſanguinis minus recte conſtituta, praeterea bilis, ſuccus pancreaticus, lymphaque inteſtinalis vitium capiant ac prauas qualitates acquirant, non poſſunt non in prauitatis illo ſtatu actiones laedi, atque varia ſubinde etiam ſatis grauia & periculoſa ſymptomata hanc naturae deprauationem comitari. Pleraque nempe ſymptomata non tam ab ipſis vermibus, quam craſi ſeri & lymphae vitioſa, hu-

moribus viſcidis, putredinali labe inquinatis, rancidis, aco
re vel acrimonia nidoroſa, fracida, ſenſilia neruorum ſtami
na vellicantibus. Vermes equidem ſugendo inſtar hiru
dinum, aut etiam rodendo, (reperiuntur enim exempla
vbi inteſtina perroſiſſe dicuntur: quamuis in eiusmodi ob
ſeruationibus nondum expeditum ſit, num ipſi verme
aut potius materia acris perroſerit, aut vlceris putridi oc
caſione in inteſtinis haec laeſio nata ſit) delicato neruorum
generi vim inferre poſſe vix dubium eſſe poteſt. Plurima
tamen ſymptomata in plurimis caſibus materiae magi
putreſcenti acri, verminanti quam roſioni vermium de
bentur. Nempe ſaliua copioſa in ore ſecernitur; ob lym
pham viſcidiorem & acrem circa glandulas ſaliuales ſta
gnantem easque irritantem. Ex ea ratione ſcorbutici, i
quibus viſciditas & acrimonia dominatur, ſunt ſputatores
Foetor oris eſt ex humoribus putredine infectis. Nau
ſea & ad vomendum conatus oriuntur, tum ex languor
ventriculi, tum ex humorum fracidorum & acriorum in
citatione & ſtimulo, quo teneras &, in languore, ad mo
tus eiusmodi procliuiores neruorum fibrillas promtiu
irritare & ciere queunt: idque noctu cumprimis & tempo
re matutino, ventriculo ieiuno: tum enim acrimonia hu
morum, quae tempore diurno ab ingeſtis potibus & ci
bis aliquomodo frangitur & debilitatur, maior eſt, halitibu
prauis biliofis magis explicitis & incitatis. Appetitus ſae
pe augetur: vbi acrimonia putredinalis inſurgit atque ven
triculi tonus ſpaſmodica conſtrictione intenditur: aliquan
do plane eſt proſtratus; languente tono & humoribus ma
gis vapeſcentibus: ſubinde etiam deprauatur ob tonum
ſpaſmo

paſmodicis incitationibus neruorumque inordinatis diſtractionibus deprauatum. Facies pallida cum circulo oculorum liuido ex ſtatu cacochymico & cachectico facillime deducitur. Cumque ſpaſmodicis exagitationibus habitus corporis inordinate modo ſtringatur, modo laxetur, plane vt in ſtatu febrili, (vnde & febrilis quaedam conſtitutio ſub verminoſis corporis afflictionibus obſeruatur) ita vt ſanguis modo ad interiora repellatur, mox aeſtu inſurgente, ad exteriora liberius propellatur, hinc genae per interualla ſaepe inſigniter rubent. Nares pruriunt, tum ob totius maſſae ſeroſae prauam diſpoſitionem & acrimoniam putredinalem, etiam membranam pituitariam, depoſito ibidem acriori ſuo, exſtimulantem, tum ob ructus & halitus acriores per gulam exſurgentes & pone uuulam ad nares pertingentes, tum ob conſenſum ventriculi, oris & narium, in continuitate membranae cauitates ſuccingente & neruorum cohaeſione radicata. Tormina alui & borborygmi oriuntur a cruditatibus viſcidis, fermenteſcentibus, putredinoſis, & inde oriundis flatibus inteſtina, quoad tonum iam labefactata, praeter naturae modum diſtendentibus. Hinc etiam abdominis tumor cum obſtructione, tono vltra modum adſtricto, atque hinc fluidi inteſtinalis affluxu repreſſo: &, ſecretione impedita; aut cum alui fluxu; tono nimis ſoluto & acrimonia bilioſa, quae humores, extra ordinem ſoluit, fundit, & ſolida debiliora exſtimulat, ingraueſcente. Reliqua ſymptomata ſpaſmodica dependent ab exagitatione generis neruoſi in iſto perverſo ſtatu inordinata: ſicut & ſola abdominis inflatio omnia illa in infantibus & pueris prouocare valet. Acriorem

etiam ſeri diſpoſitionem, inprimis ſi illud putredinali a
& acrimonia infectum fuerit, generi nervoſo in te
& adultis infeſtam eſſe, motus irregulares excitare, p
umque fluidarum & ſolidarum aequilibrium peruert
noto notius eſt; vt, vbi in aliis morbis eiusmodi diſpo
verminoſa putredinalis coniuncta ſit, illi non poſſint
exacerbari & peiores fieri. Vrina partibus crudis, no
cte ſubactis, craſſioribus referta; quamprimum exc
fuerit, ceſſante calore animali, quo partes in qualicu
mixtione continentur, turbatur, partibus crudis praeci
tis, & lacteſcit, ob partes craſſiores oleoſas per aquea
ſperſas. Cumque in illo peruerſitatis ſtatu partes flu
ſeroſae crudiores ſint, nec recte praeparatae, ſolidae e
quoad tonum & vigorem labefactatae; quid mirum ſ
ficiente debito nutrimento & partium ſolidarum ton
elatere, corpus flacceſcat ac debilitetur?

ſ. X.

Ex dictis iam facile perſpicitur, quanta mala p
illa colluuies verminoſa in corpore humano inferr
quam grauiter actionum integritatem peruertere po
dum cauſam & occaſionem grauiſſimis ſaepe morbis
peditat atque plurimos morbos, ſi ſuperueniat, graui
reddit. Quo maior eſt humorum in primis viis co
entium, modo & ſtagnantium aliquo corruptio, quo
gis bilis vitioſa aliique humores ſalino oleoſi re
tione putredinali extenuantur, vt ſanguineae maſſae c
mixti, tenui acie craſin eiusdem diſſoluere, peruertere,
bare, ſerum fundere, colliquare, partium ſanguinem c

po

nentium ſeceſſum promovere, atque ſimul ſenſiles ner-
rum fibras, penetrante ſtimulo, incitare & ad motus in-
dinatos ſpaſmadicos ſolicitare poſſint, eo grauior oritur
orborum, quos vel producunt vel fouent iſti corrupti
mores, ſtatus. Hinc ſi in affectibus chronicis, malo hy-
chondriaco, affectibus hyſtericis, congeſtionibus &
otibus haemorrhoidalibus eiusmodi corruptio humo-
n verminoſa accedat, conatus egerendi & excludendi
enſiores & pertinaciſſimi ſaepe oriuntur. Ob irritatio-
m & ſtimulum penetrantem humorum corruptorum,
ore putrido vel acredine nidoroſa continuo inſiſtentium;
fortaſſis etiam ipſorum vermium vel ſuctionem vel ro-
nem. Hinc etiam in morbis acutis, ſi verminoſa eiusmo-
humorum conſtitutio occurrat, irritationes motusque
nuulſiui accedunt, nec non deliria, diarrhoeae, ſimiles-
e peruerſi motus & excretiones, quae periculo non va-
it & plerumque lethales ſunt: partibus ſolidis praeter-
turali acore nimium irritatis, fluidis colliquatis. Vnde
acutis morbis malum ſignum habetur, ſi in incremento
l ſtatu vermes prodeant. Nempe tum putreſcentem ac
ciuam colluuiem adeſſe nullum dubium eſt. Si in de-
emento morbi excernantur, naturam viciſſe oſtendunt.
eterum quoad differentiam vermium, aſcarides pruri-
m & teneſmum producentes moleſti magis ſunt quam
ciui, niſi maiores ſint & copioſiores. Lumbrici lati,
ud adeo grauia excitant ſymptomata, dum in humoribus
cidis, tenacibus, pituitoſis magis quam bilioſis reſident,
i partibus quidem acribus, ſed fixis, inteſtinalem tubum la-
ſſunt & appetitum aliquando vehementem producunt, ſed

dum

dum volatili, tenuiori, biliosa acrimonia carent, mi
nociui ſunt. Difficilus tamen & ſaepe non niſi per pa
expelluntur. Cum lumbrici albi pituitoſum, flaui &
bri bilioſum aut etiam ſanguineum, ex laeſione ac c
ruptione interiori, nidum corruptum, putridum indice
facile apparet, priores tantum mali ac periculi non port
dere ac poſteriores.

ſ. XI.

Cum pullities verminoſa ſit accidens morbi ac p
ductum morboſum, atque in colliquamento primar
viarum putrido, ex cruditatibus prauis ac corruptis,
neretur, & cacochymiam, cachexiam, diſpoſition
ſcorbuticam, obſtructiones hypochondriorum, ſimi
que morbos, vbi ſerum vitioſum in primis viis conflu
ſtagnat, nec recte ſubigitur, praeparatur aut excernit
comitetur; facile perſpicitur, quid Medico agendum
ſi eandem depellere & penitus exſtirpare velit. Nen
non tantum vermes enecandi ſunt & expellendi, ſed
primis nidus ipſorum deſtruendus, colluuies inquin
& putrida corrigenda, eliminanda, atque fontes ipſius
ſtruendi, hoc eſt, integritas actionum reſtituenda at
ipſi morbi, a quibus pendet, curandi. Hinc vermium p
geniem exſtirpare aeque plenum laboris ſaepe opus
ac diſpoſitionem corporis, ſic dictam, ſcorbuticam, hy
chondriacam, cacochymicam, cachecticam, ipſosque
los morbos percurare. Enim vero, niſi iſti morbi
quibus corrupta colluuies prouenit, depellantur, pa
tam ſolidae quam fluidae integritate ſuae reſtituant

n

nunquam pullities iſta excludi poterit. Hinc non ſine graui ratione Cl. *Chr. Io. Langius*, *citra crimen laeſae veritatis*, inquit, *aſſerere nullus dubito, vix vllum genus medicamentorum nominari poſſe, a quo non aduerſus vermes apparatum mutuo quandoque ſumant Medici.* Equidem anthelminthica illa notiſſima, amara, acria, ſalina incidentia, mercurialia, dum ventriculi & inteſtinorum tonum reſtituunt, humores viſcidos incidunt, attenuant, corrigunt, & a labe putredinali immunes reddunt, eo ipſo nidum verminoſum deſtruunt, ſubiunctis aut interiectis purgantibus porro, vna cum vermibus, expellendum. Sed niſi fons vitioſorum humorum obſtruatur, atque morbus vel morboſa diſpoſitio, vnde originem habent, remoueatur ac percuretur, nunquam hic tuta fides eſt, ſed colluuies & pullities verminoſa denuo confluit & repullulaſcit. Vnde potiſſimum ad morbum primarium in cura reſpiciendum.

§. XII.

Interea, ad propellendam nociuam illam pullitiem hoc praecipue agendum, vt nidus vermium deſtruatur, vitioſa colluuies corrigatur & excludatur, atque ita vermes, ſubducto habitaculo & pabulo, enecentur & expellantur. Eum in finem exhibentur amara, acria, ſtomachica & aperientia, quae vocant, interpoſitis ſalibus, ſic dictis digeſtiuis, incidentibus & abſtergentibus, quibus & viſciditas humorum deſtruitur & putredinis labes corrigitur. Hunc in cenſum veniunt radices graminis, filicis, gentianae, zedoariae, dictamn. alb. ariſtoloch. rotundae, pimpinell. alb. raphanus ruſtic. allium, cepae: herb. abſinth. card.

C bened.

bened. centaur. min. abrotan. ſcordii, marrub. alb. millefo
tanacet. ſabin. naſturt. trifol. fibrin. flor. perſicor. hyper
ci: ſemina acria, ſanton. naſturtii, lupuli, tanacet, coria
dri, citri, portulacae: baccae iuniperi: corallina, ſal
alcalia aeque ac neutra, arcanum duplicatum, tartarus, v
triolatus, nitrum antimoniatum & ſimilia: vt & acida al
quando, ſpiritus acidi & acidiuſculi, ſtomachici: itemque ba
ſamica, myrrha & aloe: nec non martialia, ipſumque v
triolum martis, vel per ſe, vel in tincturis martialibus r
ſolutum. Hæc omnia nempe vario modo & ſub var
forma exhibita & ſtimulandi, roborandi, & incidendi vi
ctionem ventriculi & inteſtinorum inſtaurant, morbi p
marii cauſas tollunt, humores verminoſos incidunt, d
ſtruunt & ad excluſionem aptiores reddunt.

§. XIII.

Atque hinc ſi per aliquod tempus exhibita & in vſu
vocata fuerint, ſubiungenda purgantia, aloetica inprim
etiam radix Ialappae, rhabarbarina: quo nomine lauda
tur ſpecies diaturbith cum rhabarbaro. Praeſertim ve
hic conducunt mercurialia, pro ſcopo aeque purgandi
attenuandi; cum nihil fere magis viſciditatem humorum
corpore animali deſtruat quam mercurius; vnde & in
lis morbis, vbi viſciditas acris omnem facit paginam, op
mum & vnicum ſaepe remedium eſt. Colocynthis &
ea parata hic quoque commendantur, ſed cum illis cau
mercandum, cum in infantibus, pueris, aliisque ten
oris conſtitutionis ſubiectis tormina graviora, quin & co
vulſivos ſaepe motus produxerint. Vnde & vnguentum
arthanita infantibus non ita facile externe applicandu

quu

quum dexteritate & vſu medendi celeberrimi viri haud contemnenda mala inde prouenisse obſeruauerint. Idemque de felle bubulo & aloe externe applicandis obſeruandum: ſicut & allium cum ſucco abſinthii umbilico impoſitum, rubefaciente & cauſtica vi, magna incommoda & dolores, ſi nimis diu relinquatur, inducit.

§. XIV.

Sunt qui dulcia hic quoque exhibenda ſuadent, ficus v. gr. ſaccharum, mel; vt his vermium illecebris, dum auide easdem deglutiunt, abſtrahantur importuni iſti hoſpites a morſu & roſione. Sed cum dulcia ſint fermenteſcentia & ad augendam putredinalem corruptionem prae aliis apta: cum & praeterea, tanquam emollientia, tono ventriculi & inteſtinorum inimica ſint: facile perſpicere licet, quid de illis ſit ſentiendum. Sicut nec oleoſa, quae plures ex eo hic commendant, quod vermes oleis immerſi & inuoluti emoriantur, laudem merentur, quandoquidem emolliendo ventriculi & inteſtinorum robur deſtruunt atque partium viſciditate humorum prauitatem augent. Leuamen illa aliquando tuliſſe, aluum laxando, humorum acrimoniam obtundendo, atque flatibus expellendis portam aperiendo, non temere negavero: ſicut eum in finem clyſteres etiam ex dulcibus aeque ac amaris parati hic ſaepe multum conducunt: ſed ad exſtirpandam pullitiem & ad nidum deſtruendum nihil conferunt, & praeterea nociua ſunt.

§. XV.

Vidimus in genere remedia, & quidem ſimplici[a] quae ad inimicos iſtos hoſpites propellendos conducun[t] ex quibus varia fieri ſolent compoſita, quibus recenſe[n]dis non immorabimur, cum vbique fere apud probatos a[u]ctores deſcripta legantur: quin dexteritati & prudentiae [e]gregii Medici relinquimus, vt omnia ad aetatem, habitun[m] conditionem aegri, morboſque & ſymptomata, vel ante[ce]dentia vel concomitantia accommodet, inprimis vero originem humorum vitioſorum putredinis labe adſper[ſo]rum perueſtiget atque ex ea parte medelam afferre ſt[u]deat.

§. XVI.

Quoad aſcarides adhuc obſeruandum, praeter r[e]media interna contra lumbricos iam enumerata, exter[na] ſuppoſitoria eſſe adhibenda, ex aloe, myrrha, ſucco a[b]ſinth. centaur. min. cum melle. Alii ſuppoſitorium [ex] caſeo recente cum melle inuncto, vel lardi fruſto co[m]mendant. Praeterea clyſteres crebro applicandi ex ra[d.] gentian. ariſtol. rot. herb. ſcord. card. bened. abſinth. fl[or.] hyperici, addito electuar. de bacc. lauri, hier. picr. p[ro] re nata, & aegri conſtitutione. Vnguentum ex ſucco abſin[th.] ol. amygdal. amar. felle tauri non nihil confert. Optim[a] ſunt balnea ex abſinth. cent. min. ſcordio, ſaluia, ſerpi[llo,] flor. hyperici, chamomill. &c.

§. XVII.

In diaeta omnia ſunt vitanda quae vel tono vent[ri]culi & inteſtinorum fraudi eſſe, coctionem ac digeſti[o]ne

em quodam modo impedire, atque hinc cruditatibus
riginem praebere, vel humorum vitioſorum col-
uiem producere atque labem putredinalem in illos in-
rre poſſunt. Hinc cibi duriores, tenaces, dyſpepti, mu-
di, viſcidi, qui ventriculo laborem creant, omnia dul-
a, emollientia, fermenteſcentia, in corruptionem pu-
edinoſam prona, ſaccharata, mellita, fructus horaei faci-
fermenteſcentes nocent. Inprimis vitanda ciborum copia,
uà ventriculus oneratur. Potus quoque non ſit nimius,
copia enim potulentorum ventriculum laxat & crudita-
s parit,) neque ſit corruptus aut fermenteſcens: talis
im vitioſas fermentationes inſtituit atque corruptioni
itredinali anſam dat: quin conducit hic pro potu ordi-
ario aqua acidula, decoctum ſcorzonerae cum raſ. C
. ſem. foenicul. ac pomo citri, vel cereuiſia bene co-
a, bene defaecata & lupulata, vinum tenue ac dilutum,
d purum, perſpirabile ac diureticum, aut etiam, pro
gri conditione, medicatum, infuſis herbis amaris
omachicis; pro vnico hauſtu ſub prandio & coena.
Jocet aër nimis calidus & nimis frigidus: ille laxando,
ic ſtringendo nimis; vterque tonum ventriculi & inte-
inorum deſtruendo. Motus prodeſt moderatus: nocet
imius: nocet & otium ac vita ſedentaria. Idem de ſo-
nno obſeruandum. Aluus ordinate reſpondeat. Animi
ffectus non excedant: praeſertim vero non indulgendum
riſtitiae. Ceterum pro ratione aetatis, cauſarum & quae
circumſtant conditionum, varia quoque diaeta prae-
ſcribi poteſt ac debet.

T A N T V M.

CO-

COROLLARIA.

I. *Vermis vmbilicalis eſt merum com-
mentum vulgi; non obſtante ſingu-
lari obſeruat. Cel. Georg. Hieronym.
Velſchii, Obſ. Med. Phyſic. Hecato-
ſteae II. Obſ. 66. p. 38. multo minu
teſtimonio foeminarum, ad quo
vulgo provocare ſolent, vtpote quo
in Medicina parui, & nihili ſaep
facimus.*

II. *Inter pathologiae animatae amat-
res repertus eſt nuper, qui omne
morbos a vermibus prouenire con-
tendit; & ſicut omnes cauſae mor-
bificae, ex hypotheſi, vermes ſun*

ſu

ſui generis, peculiares, ita omnium medicamentorum virtutes in eo conſiſtere putat, quod ſingulares contineant vermes, qui vermium morboſorum inimici ſint, eosque inſectentur atque deuorent. Sed verminoſum hoc eſſe ſyſtema quis non videt? Qui vermes amat, vermes putat eſſe omnia.

II. Eraſmus, in Declamat. pro laudib. Medicin. refert: ſe ipſo vidente celebrem Medicum, facili remedio curaſſe ſpoletanum quendam, qui nouo maniae genere ex vermibus correptus probe Teutonice loquebatur, ſanatus vero hanc linguam nec intelligere, nec amplius loqui valebat. Num hoc a vermibus? Non vide-

*videtur. Mania enim correptos, ve-
mibus licet deſtitutos, idiomata lin-
guarum varia, etſi ignota, locuto
fuiſſe obſeruationum fide explora-
tum habemus: ſi modo exempla i
la non dubia ſunt & ex errore ori-
ginem habent. vid. illuſtr. Franci
Franckenau Satyr. Med. X. Erg
hoc a morbo maniaco, quem verm
comitati fuere, non vero ab ipſ
vermibus.*

IV. *Amygdalae amarae, quae an-
malia quadrupedia interficiunt
in volatilibus conuulſiones lethal
excitant, vermes etiam in corpo
humano enecare poſſunt; ſed ipſ
rum quoque hominum ſanitati,
nimia copia, nociuae ſunt.*

(o)